

Plan för
friluftsmuseet
Hägnan
2026-2036

Innehållsförteckning

Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte	5
Sammanhang	5
Avgränsning	5
 Planens innehåll och inriktning	 5
Det materiella kulturarvet	6
Det immateriella kulturarvet	7
Publik verksamhet och lärmiljö	8
Hägnan och omvärlden	9
Långsiktig målbild	10
 Avslutning	 10
Genomförande	10
Uppföljning	10
Aktualisering	10

Dokumentinformation			
Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställd	Giltighetstid
Plan för friluftsmuseet Hägnan 2026-2036	Plan	2026-09-23 § 112	2036-09-23
Dokumentansvarig	Ärendenummer	Beslutsinstans	Dokument gäller för
Museichef	KFF2026-169	Kultur- och fritidsnämnden	Friluftsmuseet Hägnan
Syfte			
Plan som beskriver kommunens långsiktiga inriktning och målsättningar för friluftsmuseet Hägnan.			

Inledning Bakgrund

Friluftsmuseet Hägnan är en viktig del av Luleå kommuns arbete med att bevara och förmedla kulturarvet från norrbottenskusten. Museet består av historiska byggnader, gårdsmiljöer, odlingar, djur och samlingar som tillsammans ger en konkret bild av hur människor levde i regionen från 1700-talet och framåt.

Under de senaste decennierna har Hägnan utvecklats från en traditionell museimiljö till en levande lärmiljö och mötesplats för invånare, skolor och besökare. Samtidigt har förutsättningarna för museets verksamhet förändrats. Intresset för kulturarv och upplevelsebaserat lärande har ökat, samtidigt som behovet av långsiktig förvaltning av byggnader, samlingar och kunskap är stort.

Genom att bevara och levandegöra kulturarvet bidrar Hägnan till förståelse för regionens historia och ger fler människor möjlighet att möta och ta del av norrbottenskustens kulturarv.

För att tydliggöra den långsiktiga riktningen för verksamheten har denna plan tagits fram. Planen ska ge ett gemensamt underlag för utvecklingen av friluftsmuseet Hägnan under de kommande åren.

Syfte

Syftet med planen är att ange en långsiktig inriktning för utvecklingen av friluftsmuseet Hägnan.

Planen ska tydliggöra vilka övergripande ambitioner och utvecklingsområden som ska vägleda verksamheten på längre sikt och fungera som ett strategiskt underlag för prioriteringar inom kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde.

Sammanhang

Planen utgår från friluftsmuseet Hägnans uppdrag inom Luleå kommun och ska ses i relation till kommunens övergripande mål för kultur, lärande och attraktiv livsmiljö.

Arbetet vid Hägnan sker i linje med museilagen (2017:563), som anger att offentliga museer ska bidra till samhället genom att bevara, utveckla och tillgängliggöra kulturarvet.

Planen är ett strategiskt styrdokument och kompletteras av andra dokument såsom verksamhetsplaner.

Information om arbetet med planen har presenterats för nationella minoriteter vid samråd i maj 2026. I dialogen framkom behov av att tydligare synliggöra de nationella minoriteternas del i områdets och Norrbottenskustens historia, vilket har beaktats i planens inriktning.

Avgränsning

Planen omfattar friluftsmuseet Hägnans långsiktiga utveckling som kulturarvsmiljö, lärmiljö och besöksmål.

Dokumentet anger övergripande inriktningar och ambitioner, men innehåller inte detaljerade åtgärdsplaner eller operativa beslut. Konkreta insatser, projekt och prioriteringar beslutas inom ramen för ordinarie verksamhetsplanering och budgetprocess.

Planens genomförandetid är tio år.

Planens innehåll och inriktning

Friluftsmuseet Hägnans verksamhet kan beskrivas genom fyra centrala utvecklingsområden som tillsammans utgör grunden för museets uppdrag och långsiktiga utveckling.

Dessa områden ska vägleda verksamheten och fungera som en ram för långsiktig utveckling. För varje område anges även en inriktning och mål som beskriver vad som ska uppnås under planperioden.

Det materiella kulturarvet

Hägnans byggnader och gårdsmiljöer utgör grunden för friluftsmuseets verksamhet. Det är genom dessa autentiska miljöer som historien kan upplevas och förstås. Utan välvårdade byggnader och fungerande miljöer saknar friluftsmuseet sin viktigaste förutsättning. Ett långsiktigt arbete med byggnadsvård och underhåll är därför avgörande för hela verksamheten.

Utöver byggnaderna omfattar det materiella kulturarvet även föremål, odlingar, landskap och djurhållning. Tillsammans skapar dessa delar en historisk helhet där besökare kan få en konkret förståelse för hur människor levde och arbetade i det norrbottniska kustlandet.

Under planperioden ska särskild vikt läggas vid att stärka förutsättningarna för ett långsiktigt och hållbart bevarande av Hägnans materiella kulturarv, samtidigt som miljöerna fortsätter att vara tillgängliga och användbara i den publika verksamheten.

Målet är att Hägnan vid planperiodens slut har en långsiktigt hållbar struktur för byggnadsvård och samlingsförvaltning, där underhåll och kunskapshantering sker systematiskt och med god framförhållning.

Utvecklingen ska särskilt inriktas på att:

- bearbeta den eftersatta underhållsskulden och utveckla en långsiktig plan för byggnadsvård och samlingsförvaltning
- genomföra en systematisk inventering av samlingarna och utveckla digitala lösningar som stöd för dokumentation och långsiktig kunskaps- hantering
- utveckla djurhållningen så att djur kan fortsätta finnas i verksamheten året runt, både i pedagogiskt och praktiskt syfte, med rätt resurser, bemanning och faciliteter

Det immateriella kulturarvet

Det immateriella kulturarvet omfattar berättelser, traditioner, kunskaper och praktiker som ger liv åt museets miljöer. Genom berättelser, hantverk, mattraditioner, odlingskunskap och högtider kan besökare ta del av historiska livsvillkor och kulturella sammanhang. Norrbottenskustens kulturarv rymmer flera berättelser och perspektiv. Friluftsmuseet Hägnan kommer även att synliggöra de nationella minoriteternas, samt urfolks kultur och historiska närvaro som en del av områdets gemensamma historia.

Hägnan ska fortsätta att utveckla arbetet med att levandegöra och förmedla detta kulturarv. Genom att hålla liv i norrbottenskustens kulturarv kan museet bidra till förståelse för vår lokala historia och skapa mening och sammanhang för både dagens och framtidens besökare, samt bidra till social hållbarhet genom delaktighet, identitet och kunskapsöverföring mellan generationer.

Målet är att Hägnan vid planperiodens slut har en stärkt och mer systematiskt dokumenterad kunskapsbas för det immateriella kulturarvet, där berättelser och praktiker aktivt används i verksamheten.

Utvecklingen ska särskilt inriktas på att:

- tydliggöra skillnaden mellan autentiska historiska uttryck och senare tillägg eller rekvisita i museimiljöerna, genom pedagogiska lösningar som skapar förståelse och nyfikenhet
- bygga upp en mer systematisk kunskapsbas kring berättelser, traditioner och arbetsmetoder kopplade till Hägnans miljöer
- säkra praktiska färdigheter och hantverkstraditioner genom fortbildning och kunskapsöverföring inom verksamheten

Publik verksamhet och lärmiljö

Den publika verksamheten är central för Hägnans uppdrag att göra kulturarvet tillgängligt för invånare, skolor och besökare. Museets miljöer erbjuder särskilt goda möjligheter till upplevelsebaserat lärande där historia kan upplevas genom berättelser, praktiska moment och aktiviteter.

Under planperioden ska Hägnan fortsätta att utvecklas som en levande lärmiljö med ett brett utbud av aktiviteter för olika målgrupper, med utgångspunkt i ett hållbart värdskap och en ansvarsfull utveckling av museiupplevelser.

Målet är att Hägnan vid planperiodens slut är en etablerad och efterfrågad lärmiljö för olika målgrupper, med ett brett och kvalitativt utbud av aktiviteter.

Utvecklingen ska särskilt inriktas på att:

- utveckla skolprogram i nära dialog med skolorna, så att fler elever får möjlighet att ta del av lärmiljön
- fördjupa program och aktiviteter genom dramatiseringar, levande berättelser och praktiska moment som stärker upplevelsebaserat lärande
- prioritera barn och unga som Hägnans viktigaste målgrupp, genom att utveckla aktiviteter och upplevelser som stärker deras delaktighet, nyfikenhet och kunskap om kulturarvet, så att kulturarvet blir en del av både lärande och fritid. Samt, kurser för vuxna i samverkan med föreningar. Med hänsyn till kulturmiljön och en långsiktig utveckling av verksamheten.

Hägnan och omvärlden

Friluftsmuseet Hägnan är en del av kulturmiljöområdet i Gammelstad och bidrar tillsammans med världsarvet Gammelstads kyrkstad till ett viktigt besöksmål i regionen.

Under planperioden ska Hägnan fortsätta att utveckla sin roll både som lokal mötesplats och som en del av den regionala besöksnäringen, med en tydlig inriktning mot hållbar destinationsutveckling och ansvarsfull turism.

Målet är att Hägnan vid planperiodens slut har en tydlig roll som både lokal mötesplats och attraktiv del av det samlade besöksmålet Gammelstad, med utvecklade erbjudanden över en större del av året.

Utvecklingen ska särskilt inriktas på att:

- utöka möjligheterna till verksamhet och besök även utanför sommarsäsongen, med hänsyn till byggnadernas förutsättningar, kulturmiljöns värden och platsens långsiktiga bärkraft
- utveckla lanthandeln som en del av helhetsupplevelsen vid ett besök på Hägnan
- stärka värdskapet genom mer långsiktiga hållbara lösningar för bemanning och kompetensförsörjning
- bidra tydligare till den internationella besöksnäringen genom förbättrad information, fler språk och digitala verktyg som underlättar planering av besök, i linje med en hållbar utveckling av destinationen

Långsiktig målbild

De fyra utvecklingsområden som beskrivs i planen visar den riktning som ska vägleda Hägnans utveckling under de kommande åren. Tillsammans pekar de mot följande långsiktiga målbild för friluftsmuseet Hägnan.

På lång sikt ska friluftsmuseet Hägnan vara en levande kulturarvsmiljö där norrbottenskustens historia bevaras, upplevs och delas genom byggnader, berättelser och möten mellan människor.

Museet ska vara en stark lärmiljö för barn och unga, en mötesplats för invånare och en självklar del av besöksmålet Gammelstad. Genom att förena kulturarv, lärande och upplevelser ska Hägnan bidra till både lokal gemenskap och en hållbar attraktiv besöksdestination.

Avslutning

Genomförande

Huvudansvaret för genomförandet ligger hos kultur- och fritidsförvaltningen.

Planen ska fungera som ett stöd för friluftsmuseet Hägnans långsiktiga utveckling och ligga till grund för prioriteringar i verksamhetsplaner och budgetarbete.

Uppföljning

Uppföljning av planens inriktning och mål sker inom ramen för kultur- och fritidsförvaltningens ordinarie uppföljningsprocesser. Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för uppföljningen, som redovisas i samband med delårs- och helårsrapport till kultur- och fritidsnämnden.

Uppföljningen omfattar utvecklingen inom planens olika områden och baseras på relevanta indikatorer och nyckeltal, exempelvis kopplade till byggnader och miljöer, samlingar, publik verksamhet och besöksutveckling. Resultatet används som underlag för prioriteringar i kommande verksamhetsplanering och budgetarbete.

Aktualisering

Ansvar för revidering och aktualisering av planen ligger hos kultur- och fritidsnämnden. Planen bör ses över vid behov eller när förändringar i verksamhetens förutsättningar gör det aktuellt, minst en gång per mandatperiod.